

Установлено практичне відсутня впливу препаратів на дані показники у інтактних тварин на протязі всіх часових відрізків спостереження (1, 3, 7, 14, 21 та 30 днів).

Ключевые слова: клітинний цикл, фрагментація ДНК, надпочечникові залози, миші, 0,9 % розчин NaCl, лактопротеїн з сорбітолом, HAES-LX 5%.

Рецензент - д.мед.н., проф. Гунас І.В.

Стаття надійшла до редакції 11.05.2015 р.

Dzevulska Iryna Viktorivna - PhD in Medical Sciences, Associate Professor, Department of Human Anatomy, Bogomolets National Medical University; dzevulska@gmail.com

© Олещук О.М., Іванків Я.І.

УДК: 615.357-06:616.379-008.64]-092.9

Олещук О.М., Іванків Я.І.

ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І.Я.Горбачевського МОЗ України", кафедра фармакології з клінічною фармакологією (майдан Волі, 1, м.Тернопіль, 46001, Україна)

ВСТАНОВЛЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕЛАТОНІНУ ПРИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОМУ ЦУКРОВИМУ ДІАБЕТИ 2 ТИПУ

Резюме. Досліджено вплив мелатоніну на показники прооксидантно-антиоксидантного гомеостазу, обміну вуглеводів, стану печінки та гуморального імунітету у тварин зі змодельованим експериментальним діабетом 2 типу. Показано, що застосування даного середника в дозі 10 мг / кг інтраперитонеально впродовж 10 днів призводить до пригнічення активності процесів ліпопероксидації, активізації антиоксидантної та гуморальної ланок захисту організму, сприяє зниженню рівня глюкози та вмісту маркерів ураження печінки.

Ключові слова: експериментальний діабет, мелатонін, прооксидантно-антиоксидантна система, печінка.

Вступ

Мелатонін (N-ацетил-5-метокситриптамін) - епіфізарний гормон, який синтезується шишкоподібною залозою з триптофану, причому проміжним продуктом його синтезу є серотонін, та послідовно, з настанням темряви, піддається гідроксилюванню завдяки дії двох ферментів: триптофан-5-монооксигенази і декарбоксілази ароматичних кислот. Спектр фізіологічних функцій, притаманних мелатоніну, надзвичайно широкий як на системному, тканинному, клітинному, так і на субклітинному рівнях [Пішак, 2013].

Ефекти мелатоніну реалізуються через специфічні мембранні (MT1 (MTNR1A) і MT2 (MTNR1B)) та ядерні (RZR α , ROR α , ROR α 2 і RZR β) рецептори, які присутні в багатьох внутрішніх органах, в тому числі і в печінці [Slominski et al., 2012].

Мелатонін є одним з найпотужніших ендогенних антиоксидантів. Ця властивість визначена у всіх клітинних структурах, включаючи ядро клітини. Володіє протективними властивостями відносно вільно-радикального ураження ДНК, білків і ліпідів. Цей пінеальний гормон здатний зв'язувати вільні радикали і стимулювати активність ферментів антиоксидантної системи, таких як супероксиддисмутаза, глутатіонпероксидаза, глутатіонредуктаза, глюкозо-6-фосфат дегідрогеназа [Левин, 2007]. Меланонін - селективний інгібітор індукцйбельної NO синтази [Deng et al., 2006; Camacho et al., 2012]. Доведено, що його застосування зменшує прояви нітрооксидативного стресу та спричиняє гепатопротекторну дію [Олещук, 2012; Олещук та ін., 2012].

Відомо, що мелатонін бере участь у регуляції функцій імунної системи, про що свідчить присутність

його рецепторів на поверхні периферичних імунотетентних клітинах та потенціяція вироблення ними різноманітних цитокінів [Беленичев и др., 2003].

Цукровий діабет (ЦД) за своїм соціальним і медичним значенням займає провідне місце у загальній структурі захворюваності й характеризується швидким розвитком супутніх ускладнень, тяжкістю лікування і серйозним прогнозом. В основі патогенезу ушкодження клітин печінки при ЦД лежить формування проявів нітрооксидативного стресу, що характеризується підвищеною концентрацією активних форм кисню і виснаженням систем антиоксидантного захисту. Такий окислювальний дисбаланс в гепатоцитах веде до порушення функціональної здатності та метаболічних процесів у печінці, формування стеатогепатиту, а в подальшому і цирозу печінки [Lucchesi et al., 2013].

Мелатонін, окрім доведеної антиоксидантної дії, відіграє істотну роль у метаболізмі вуглеводів та патогенезі ЦД за рахунок прямого впливу на функцію клітинних елементів острівців Лангерганса через специфічні рецептори, присутні на поверхні мембран β - і α -клітин підшлункової залози [Nagorny et al., 2011]. Згідно даних літератури для ЦД характерним є порушення циркадної продукції мелатоніну в епіфізі та його вмісту в сироватці крові [Кононенко и др., 2013]. Отож, логічним є припущення, що застосування мелатоніну при цукровому діабеті не тільки нормалізуватиме обмін глюкози та стан імунної системи, а також покращуватиме функціональний стан та метаболічні процеси у печінці.

Мета - встановити особливості дії мелатоніну на показники глікемії, прооксидантно-антиоксидантного

гомеостазу, стану печінки та гуморального імунітету у тварин із експериментальним ЦД.

Матеріали та методи

Моделювання ЦД 2 типу у статевозрілих самців - щурів проводили шляхом підшкірного введення розчину дексаметазону (фірма "KRKA", Словенія) в дозі 0,125 мг/кг протягом 13 діб. [Стефанов, 2001]. Тварини були розділені на три групи: 1 - контрольна група, 2 - щурі із цукровим діабетом, 3 - щурі із цукровим діабетом, яким з 14 доби від початку експерименту вводили мелатонін ("Sigma", США) протягом 10 днів, парентерально у дозі 10 мг/кг. Тваринам 1 та 2 груп вводили відповідний об'єм ізотонічного розчину. Щурів декапітували під тіопенталовим наркозом на наступний день після останнього введення препарату. Усі дослідження на тваринах проводили згідно з Науково-практичними рекомендаціями з утримання лабораторних тварин та роботи з ними (Київ, 2002) та Європейської конвенції про захист хребетних тварин, що використовуються для дослідних та інших наукових цілей (Страсбург, 1986) [Кожем'якін та ін., 2002; European convention, Strasbourg 1986].

Про стан печінки судили за активністю маркерних ферментів цитолізу аланінамінотрансферази (АлАТ), аспартатамінотрансферази (АсАТ) за методом Райтмана-Френкеля у сироватці крові, холестази - за активністю гамма-глутамілтранспептидази (ГГТП). Ступінь порушень вуглеводного обміну оцінювали за змінами вмісту глюкози [Камышников, 2004], визначали вміст компонентів жовчі в сироватці крові за рівнем загального білірубину, холестерину використовували стандартний набір реактивів ТОВ "Філісіт - Діагностика". Стан системи антиоксидантного захисту - за активністю супероксиддисмутази (СОД) [Чевари и др., 1985], каталази (КАТ) [Королюк и др., 1988] та вмістом відновленого глутатіону (GSH) [Ellman, 1959]; рівень церулоплазміну (ЦП) [Колб, Камышников, 1982]; активність вільнорадикального окиснення ліпідів вивчали за вмістом ТБК-активних продуктів (ТБП) [Андреева и др., 1988] та вмісту ГПЛ [Гаврилов, Мишкорудная, 1983].

Вміст сироваткових імуноглобулінів класів А, М і G (Ig A, M, G) визначали методом твердофазного імуноферментного аналізу, рівень циркулюючих імунних комплексів (ЦІК) визначали за їх реакцією з розчином поліетиленгліколю-6000 за Чернушенко [1978].

Статистичну обробку отриманих результатів провели у відділі системних статистичних досліджень університету в програмному пакеті Statsoft STATISTIKA, методом варіаційної статистики з використанням U-критерію Манна-Уїтні та критерію Стюдента, за статистично достовірні вважали зміни при $p < 0,05$.

Результати. Обговорення

Формування експериментального діабету за повторного введення дексаметазону підтверджували зростан-

ням рівня глікемії в піддослідних тварин 2 групи на 74,5% порівняно з показниками контрольної групи.

Результати наших досліджень показали, що у тварин із експериментальним діабетом вміст ТБП у печінці та в сироватці крові підвищився на 17,7% і 40,1% відповідно порівняно з аналогічними показниками у групі контрольних тварин. Було встановлено достовірне зростання концентрації ГПЛ на 28,7% у печінці. Все це свідчить про активацію при моделюванні досліджуваної патології процесів ліпопероксидації. Останнє, на нашу думку, зумовило компенсаторне підвищення активності у печінці та крові тварин СОД (на 39,4% та 29,4% відповідно), у крові КАТ (на 44,5%). А у печінці каталазна активність знизилась на 20,3%. Разом з тим, пул GSH виснажувався як у печінці, так у крові, про що свідчить зниження його вмісту (на 31,3% та 5,9% відповідно) порівняно з контрольними показниками. Концентрація мідьвмісного антиоксидантного білка, який здатен прямо нейтралізувати як вільні радикали, каталізувати окиснення заліза, приймає участь у імунних реакціях та стабілізує мембрани клітин [Ващенко, Ващенко, 2006] була вищою (на 18,3%) у тварин із ЦД. Таким чином ми можемо стверджувати про виникнення дисбалансу ферментативної та неферментативної ланок антиоксидантного захисту в умовах змодельованої патології.

Згідно з результатами, представленими в таблиці 1, у відповідь на десятиденне введення мелатоніну вміст ТБП у печінці та в сироватці крові, порівняно з 2 групою тварин зі змодельованим ЦД знизився на 12,5% та 19,4% відповідно, вміст ГПЛ у печінці на 12,7%, тобто активність процесів ліпопероксидації за введення досліджуваного коригуючого чинника зменшувалася. Вміст GSH в досліджуваних середовищах підвищився на 26,3% та 11,6%. Каталазна активність печінки за введення мелатоніну зросла на 17,27%, а у крові активність цього ферменту вірогідно знизилась на 7,2%. Активність іншого антиоксидантного ферменту СОД зменшилася як у крові (на 21,9%), так і у печінці (на 26,8%), порівняно із нелікованими тваринами. Відмічено достовірне зниження (на 10,4%) в сироватці крові концентрації церулоплазміну. Наші дані щодо антиоксидантної дії досліджуваного препарату при ЦД співпадають із результатами інших дослідників [Ельбекьян и др., 2013]. Одним із механізмів антирадикальної дії є здатність мелатоніну пригнічувати вільнорадикальні процеси за рахунок активізації глутатіонової ланки [Агарков и др., 2014], що підтверджується і нашими дослідженнями.

Зросла активність маркерних ферментів стану мембран гепатоцитів АлАТ та АсАТ на 52,1% та 40,9% відповідно, що в першу чергу вказує на їхнє пошкодження та розвиток печінково-клітинної недостатності. Нами було встановлено також підвищення концентрації жовчних пігментів у крові, а саме холестерину на 60,9% і загального білірубину на 58,8%, а також значне зростання активності ГГТП у 2,73 рази, дані свідчать про порушення функціональної здатності печінки щодо екс-

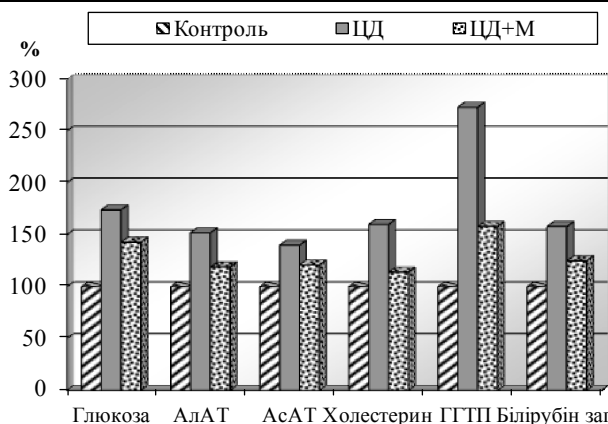
Таблиця 1. Зміни показників інтенсивності ліпопероксидації та антиоксидантної системи при цукровому діабеті та за введення мелатоніну ($M \pm m$, $n=7$).

Показник	Група тварин		
	1 (контроль)	2 (ЦД)	3 ЦД+М
ГПЛ (печінка), ум.од./кг	4,21±0,04	5,42±0,01 $p < 0,05$	4,73±0,08 $p_1 < 0,05$
ТБП (печінка), мкмоль/кг	4,63±0,21	5,44±0,24 $p < 0,05$	4,76±0,09 $p_1 < 0,05$
ТБП (кров), мкмоль/л	3,36±0,16	4,70±0,23 $p < 0,001$	3,79±0,25 $p_1 < 0,05$
Каталаза (печінка), кат/кг	4,35±0,12	3,47±0,18 $p < 0,01$	4,06±0,14 $p_1 < 0,05$
Каталаза (кров), кат/л	13,57±0,68	19,61±0,49 $p > 0,001$	18,21±0,29 $p_1 < 0,05$
СОД (печінка), ум.од./кг	4,25±0,19	5,92±0,43 $p < 0,05$	4,33±0,45 $p_1 < 0,05$
СОД (кров), ум.од./л	4,75±0,16	6,14±0,27 $p < 0,01$	4,79±0,45 $p_1 < 0,05$
GSH (печінка), ммоль/кг	4,15±0,07	2,85±0,07 $p < 0,05$	3,59±0,12 $p_1 < 0,01$
GSH (кров), ммоль/л	71,13±0,80	66,90±1,01 $p < 0,01$	74,67±1,34 $p_1 < 0,01$
Церулоплазмін (кров), мг/л	225,57±13,74	266,93±10,85 $p < 0,05$	239,23±4,54 $p_1 < 0,05$

Примітки: у цій та наступній таблиці достовірність відносно: p - контролю, p_1 - діабету.

Таблиця 2. Зміни показників імунологічного стану у крові щурів при цукровому діабеті та за введення мелатоніну ($M \pm m$, $n=7$).

Показник	Група тварин		
	Контроль	ЦД	ЦД+М
Ig A, г/л	2,28±0,10	1,71±0,06 $p < 0,001$	1,90±0,04 $p_1 < 0,01$
Ig M, г/л	2,95±0,06	2,57±0,08 $p < 0,01$	2,69±0,07 $p_1 < 0,05$
Ig G, г/л	4,30±0,08	3,56±0,08 $p < 0,001$	3,97±0,06 $p_1 < 0,01$
ЦІК, ум.од	147,06±5,99	114,16±3,55 $p < 0,01$	123,83±1,54 $p_1 < 0,01$

Рис. 1. Зміни окремих біохімічних показників у крові щурів при цукровому діабеті та за введення мелатоніну ($M \pm m$, $n=7$).

реції компонентів жовчі та ймовірний розвиток холестатичного синдрому (рис. 1). Наші результати узгоджуються з даними інших дослідників. Так було встановлено, що двотижневе введення дексаметазону експериментальним тваринам супроводжувалось вірогідним підвищення глюкози у крові, активність АлАТ і АсАТ зроста порівняно з контролем відповідно на 11 та 20%, рівень холестерину в крові - на 51%. [Дрогозов та ін., 2006; Гарник, Білоусова, 2007].

Застосування мелатоніну сприяло достовірному зниженню глікемії у тварин із експериментальним діабетом на 17,94%. Водночас зменшилась активність маркерних ферментів цитолізу гепатоцитів АлАТ та АсАТ на 21,2% та 13,9%, концентрація загального білірубину та холестерину на 20,8% та 28,9% відповідно порівняно із 2 групою тварин.

Аналіз наукової літератури показав, що мелатонін проявляє протекторний вплив за умов ураження як в експериментальних, так і в клінічних умовах. Було встановлено, що курсове застосування препарату хворими ЦД 2 типу статистично значимо знижувало рівні глюкози та холестерину у крові [Антонюк-Щеглова, 2013]. А результати експериментальних досліджень показали, що внутрішньоочеревне введення мелатоніну при ураженні печінки знижувало прояви цитолітичного і холестатичного синдромів, нормалізувало активність дихальних комплексів мітохондрій, знижувало ступінь окисного пошкодження мітохондріальних білків і ліпідів, відновлювало активність мітохондріальних цитохромів P-450 [Кузнецова, Семак, 2012]. За даними літератури, велика кількість мелатоніну виробляється тканиною шлунково-кишкового тракту, а за допомогою печінкової ворітної вени надходить у загальний кровотік, при цьому його концентрація в печінці та жовчі перевищує рівні у крові [Vubenik, 2008]. Наведі вище результати наукових досліджень узгоджуються з отриманими нами даними та обґрунтовують гепатопротективний ефект мелатоніну при експериментальному цукровому діабеті 2 типу.

Відомо, що при цукровому діабеті формується дефіцит і зниження функціональної активності як специфічної, так і неспецифічної ланки імунітету, що призводить до порушення механізмів регуляції клітинних і гуморальних реакцій [Оленович, 2014]. Дані наукових досліджень свідчать про те, що при ЦД 2 типу спостерігається зниження рівня IgG, виражені зрушення клітинного і гуморального імунітету, що в свою чергу визначає тяжкість перебігу та прогноз захворювання [Кузник і др., 2008].

Мелатонін бере участь в регуляції імунної системи через специфічні рецептори. Обидва типи рецепторів мелатоніну - мембранні та ядерні, визначені на лейкоцитах. Мембранні знайдені, в основному, на CD4 Т-лімфоцитах, CD8 Т і В-клітинах, а ядерні рецептори індукують вироблення цитокінів мононуклеарними клітинами крові [Szczepanik, 2007]. Різні форми лейкоцитів

активуються мелатоніном, зокрема, Т, В і NK-лімфоцити, моноцити і спленоцити. Ці процеси пов'язані з перебігом вивільнення цитокінів і включають стимуляцію вироблення інтерлейкіну (ІЛ)-2, ІЛ-6 і ІЛ-12, в той час як рівень фактора некрозу пухлини-альфа може бути зменшений в одних випадках, а в інших збільшений [Hardeland, Pöeggeler, 2008].

Імунорегуляторна активність мелатоніну здійснюється за рахунок не тільки впливу на певні типи лейкоцитів. Мелатонін здатен утворюватися деякими з імункомпетентних клітин, наприклад моноцитами, еозинофілами, опасистими та природними кілерами - (NK) клітинами [Hardeland, Pöeggeler, 2008].

Оцінку стану гуморальної ланки імунітету при змодельованому ЦД 2, визначали за рівнем IgG, IgM, IgA та ЦІК в сироватці крові. Як свідчать результати, представлені у табл. 2, ми спостерігали зниження концентрації імуноглобулінів в сироватці крові щурів на тлі змодельованої патології, зокрема рівень IgA зменшився в 1,3 раза, IgM - в 1,15 раза та IgG в 1,21 раза, а рівень ЦІК в 1,18 раза, що свідчить про пригнічення захисних механізмів і зниження загальної імунореактивності організму піддослідних тварин при експериментальному дексаметазоновому діабеті. Десятиденне введення мелатоніну сприяло активізації гуморальної ланки імунітету. На це вказувало зростання концентрації імуноглобулінів в сироватці крові, а саме IgA на 16,7%, IgM на 8,67%, IgG на 7,74%, а також рівня ЦІК на 8,62%.

За даними літератури здатність мелатоніну вплива-

ти на стан гуморального імунітету може бути поясненим прямим стимулюючим впливом цього гормону на В-лімфоцити, його здатністю регулювати клітинний імунітет, а також прямою та опосередкованою антиоксидантною дією [Москаленко та ін., 2005; Suke et al., 2006].

Висновки та перспективи подальших розробок

1. За умов змодельованого цукрового діабету 2 типу спостерігається достовірне зростання концентрації глюкози у крові тварин, розвиток оксидативного стресу, порушення метаболічних процесів та морфофункціонального стану печінки, суттєвих змін зазнає також гуморальна ланка імунної системи організму.

2. Введення з метою корекції виявлених порушень мелатоніну тваринам з експериментальним цукровим діабетом статистично значимо знизило активність процесів ліпопероксидації, активізувало ферментативні та неферментативні механізми антиоксидантного захисту організму; мало виражений корегульований вплив на показники обміну вуглеводів, процеси цитолізу та холестази у печінці.

3. У відповідь на пригнічення гуморальної ланки імунітету в умовах експериментального дексаметазонового діабету мелатонін проявив імуномодулюючу дію.

Подальші дослідження будуть направлені на вивчення залежності фармакодинамічних ефектів мелатоніну від поліморфізму MT2-рецепторів при експериментальному цукровому діабеті.

Список літератури

- Активність глутатионової антиоксидантної системи і надфн-генерируючих ферментів в сыворотке крови крыс при сахарном диабете 2-го типа и воздействии препаратов, корригирующих уровень мелатонина /А.А.Агарков, Т.Н.Попова, А.Н.Веревкин [и др.] //Бюлл. эксперим. биол. и мед.- 2014.- №2.- С.158-162.
- Андреева Л.И. Модификация метода определения перекисей липидов в тесте с тиобарбитуровой кислотой /Л.И.Андреева, Л.А.Кожемякин, А.А.Кишкун //Лаб. дело.- 1988.- №11.- С.41-43.
- Антонюк-Щеглова І.А. Досвід застосування мелатоніну в літніх хворих із цукровим діабетом 2 типу /І.А.Антонюк-Щеглова //Ендокринологія.- 2013.- Т. 18, №4.- С.32-38.
- Ващенко В.И. Церулоплазмин - от метаболита до лекарственного средства /В.И.Ващенко, Т.Н.Ващенко //Психофармакология и биол. нарколология.- 2006.- Т.6, №3.- С.1254-1269.
- Гаврилов В.Б. Спектрофотометрическое определение содержания гидроперекисей липидов в плазме крови /В.Б.Гаврилов, М.И.Мишкорудная /Лаб. дело.- 1983.- №3.- С.33-35.
- Гарник Т.П. Вивчення дії фітозасобів на моделі дексаметазонового діабету та токсичного гепатиту /Т.П.Гарник, І.В.Білоусова //Сучасна гастроентерологія.- 2007.- №1 (33).- С.40-44.
- Доклінічні дослідження лікарських засобів /За ред. член-кор. АМН України О.В.Стефанова.- К., 2001.- С.11-23.
- Дрогвоз С.М. Встановлення ефективності препарату "Гексод" при дексаметазоновому діабеті /С.М.Дрогвоз, І.П.Бухтіярова, Л.М.Деримедвідь //Кліні. фармація.- 2006.- Т.10, №4.- С.53-57.
- Камышников В.С. Справочник по клинико-биохимическим исследованиям и лабораторной диагностике /Камышников В.С.- М.: МЕДпресс.- информ, 2004.- 920 с.
- Колб В.Г. Справочник по клинической химии /В.Г.Колб, В.С.Камышников.- Минск: Беларусь, 1982.- 311 с.
- Кузнецова Е.И. Использование мелатонина в качестве гепатопротектора при внепеченочном холестазае /Е.И.Кузнецова, И.В.Семак //Биология - наука XXI века: 16-я Международная Пуш. шк.-конф. молодых ученых (Пушино, 16-21 апр. 2012 г.): сб. тез. /Пуш. науч. центр Рос. акад. наук.- Пушино, 2012.- С.180-181.
- Левин Я.И. Мелатонин и неврология //Русский мед. журнал.- 2007.- Т.15, №24.- Р.1851-1855.
- Мелатонин при сахарном диабете: от патофизиологии к перспективам лечения /В.И.Конonenков, В.В.Климонтов, С.В.Мичурина [и др.] //Сахарный диабет.- 2013.- №2.- С.11-16.
- Метод определения активности каталазы /М.А.Королюк, Л.И.Иванова, И.Г.Майорова [та ін.] //Лаб. дело.- 1988.- №1.- С.16-19.
- Науково-практичні рекомендації з утримання лабораторних тварин та роботи з ними /Ю.М.Кожем'якін, О.С.Хромов, М.А.Філоненко [та ін.] - К.: Авіцена, 2002.- 156с.
- Оленович О.А. Неспецифична реактивність організму у хворих на цукровий діабет залежно від його типу /О.А.Оленович //Буковинський мед. вісник.- 2014.- Т.18, №2 (70).- С.77-80.

- Олещук О.М. Вплив мелатоніну на функціональний стан печінки при цирозі /О.М.Олещук, К.А.Посохова, О.О.Шевчук //Матер. VI конгресу патофізіологів України.- Місхор, 2012.- С.364-365.
- Олещук О.М. Прооксидантно-антиоксидантний баланс у печінці щурів при її ішемії-реперфузії за присутності модуляторів синтезу оксиду азоту / О.М.Олещук //Мед. хімія.- 2012.- Т.6, №2.- С.49-53.
- Підходи до застосування мелатоніну в хемопроменевій терапії злоякісних новоутворів /І.П.Москаленко, П.П.Сорочан, Н.А.Никифорова [та ін.] //Укр. радіол. журнал.- 2005.- №13.- С.100-105.
- Пішак В.П. Антипроліферативні властивості мелатоніну /В.П.Пішак, М.І.Кривчанська, О.А.Громик // Інтегративна Антропологія.- 2013.- №2 (22).- С.25-30.
- Регуляція антиоксидантного гомеостазу і системи детоксикації організму гормоном мелатоніном. Роль мелатонін-зависимих рецепторів в реалізації этой функції /И.Ф.Беленичев, Ю.И.Губский, Е.Л.Левицкий [и др.] //Соврем. проблемы токсикологии.- 2003.- №2.- С.2-16.
- Сравнительная характеристика клеточного и гуморального иммунитета у больных сахарным диабетом 1-го и 2-го типов /Кузник Б.И., Узник Н.Н., Цыбиков М.Ю. [и др.] //Кубанский научн. мед. вестник.- 2008.- №5 (104).- С.91-94.
- Чевари С. Роль супероксиддисмутазы в окислительных процессах клетки и метод определения её в биологических материалах /С.Чевари, И.Чаба, И.Секей //Лаб. дело.- 1985.- №11.- С.678-681.
- Эльбекьян К.С. Влияние мелатонина на показатели окислительного стресса и элементного дисбаланса при экспериментальном сахарном диабете / К.С.Эльбекьян, А.Б.Муравьева, Е.В.Пажитнева //Фундаментальные исследования.- 2013.- №9.- С.178-181.
- Bubenik G.A. Thirty four years since the discovery of gastrointestinal melatonin /G.A.Bubenik //J. Physiol. Pharmacol.- 2008.- №58(2).- P.33-51.
- Diabetes mellitus triggers oxidative stress in the liver of alloxan - treated rats: A mechanism for diabetic chronic liver disease /A.N.Lucchesi, N.T.Freitas, L.L.Cassettari [et al.] //Acta Circular. Brassily.- 2013.- Vol.28, №7.- P.502-508.
- Distribution of melatonin receptors in murine pancreatic islets /C.L.Nagorny, R.Sathanoori, U.Voss [et al.] //J. Pineal. Res.- 2011.- №50.- P.412-417.
- Ellman G. L. Tissue sulfhydryl groups / G.L.Ellman //Arch. Biochem. Biophys.- 1959.- №82.- P.70-77.
- European convention for the protection of vertebrate animals used for experimental and others scientific purposes //Council of Europe.- Strasbourg, 1986.- №123.- P.52.
- Hardeland R. Melatonin beyond its classical functions /R.Hardeland, B.Poeggeler //Open Physiol. J.- 2008.- №1.- P.1-23.
- Melatonin membrane receptors in peripheral tissues: distribution and functions / R.M.Slominski, R.J.Reiter, N.Schlabritz-Loutsevitch [et al.] //Mol. Cell. Endocrinol.- 2012.- №351(2).- P.152-166.
- Melatonin suppresses macrophage cyclooxygenase-2 and inducible nitric oxide synthase expression by inhibiting p52 acetylation and binding /W.-G.Deng, S.-T.Tang, H.-P.Tseng [et al.] //Blood.- 2006.- Vol.108.- P.518-524.
- Melatonin synthetic analogs as nitric oxide synthase inhibitors /E.Camacho, M.D.Carrion, M.C.Lopez-Cara [et al.] //Mini Reviews in Medicinal Chemistry.- 2012.- Vol.12, №7.- P.600-617.
- Protective effect of melatonin against propoxur-induced oxidative stress and suppression of humoral immune response in rats /S.G.Suke, A.Kumar, R.S.Ahmed [et al.] //Indian J. of Experimental Biology.- 2006.- Vol.44, №4.- P.312-315.
- Szczepanik M. Melatonin and its influence on immune system /M.Szczepanik // J. Physiol. Pharmacol.- 2007.- №58(6).- P.115-124.

Олещук А.М., Иванків Я.І.

УСТАНОВКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРИМЕНЕННЯ МЕЛАТОНІНА ПРИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОМУ САХАРНОМУ ДІАБЕТЕ 2 ТИПА

Резюме. Исследовано влияние мелатонина на показатели прооксидантно-антиоксидантного гомеостазу, обмен углеводов, состояния печени и гуморального иммунитета у животных с смоделированным экспериментальным диабетом 2 типа. Показано, что применение данного вещества в дозе 10 мг / кг интраперитонеально в течение 10 дней приводит к подавлению активности процессов липопероксидации, активизации антиоксидантного и гуморального звеньев защиты организма, способствует снижению уровня глюкозы и содержания маркеров поражения печени.

Ключевые слова: экспериментальный диабет, мелатонин, прооксидантно-антиоксидантная система, печень.

Oleshchuk O.M., Ivankiv Ya.I.

SETTING THE EFFICACY OF USING MELATONIN IN EXPERIMENTAL DIABETES MELLITUS 2 TYPE

Summary. The effect of melatonin on indicators of prooxidant-antioxidant homeostasis, carbohydrate metabolism, liver condition and humoral immunity at the animals with experimental type 2 diabetes were studied. It was established that the usage of this agent at a dose of 10 mg / kg intraperitoneally during 10 days lead to inhibition of lipid peroxidation processes, activation of humoral and antioxidant protection of the organism, reduce levels of glucose and markers of liver damage.

Key words: experimental diabetes, melatonin, prooxidant-antioxidant system, liver.

Рецензент - д.мед.н., проф. Федонюк Л.Я.

Стаття надійшла до редакції 26.10.2015 р.

Олещук Олександра Михайлівна - д.мед.н., проф., завідувач кафедри фармакології з клінічною фармакологією ДВНЗ "Тернопільський державний медуніверситет імені І.Я.Горбачевського МОЗ України"; oleshchuk@tdmu.edu.ua
Іванків Яна Ігорівна - аспірант кафедри фармакології з клінічною фармакологією ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І.Я.Горбачевського МОЗ України"; yanaivankiv@ukr.net